

Nd.

101. Frumvarp til laga

[76. mál]

um togaraútgerð ríkisins til atvinnujöfnunar.

Flm.: Hannibal Valdimarsson, Eiríkur Þorsteinsson.

1. gr.

Ríkið kaupir og gerir sjálfst úr eigi færri en fjóra togara af þeirri stærð og gerð, sem að álitu reyndustu útgerðarmanna eru taldir heppilegastir til öflunar hráefnis á heimamiðum fyrir hraðfrystihús og önnur fiskiðjuver, sem illa eru hagnýtt vegna hráefnaskorts.

2. gr.

Höfuðmarkmið þessarar togaraútgerðar ríkisins er að jafna atvinnu í kaupstöðum og kauptúnum landsins á þann hátt, að togararnir leggi þar einkum afla á land, sem atvinnuleysi gerir vart við sig og mest er þörf aukinnar atvinnu hverju sinni. Við ákvörðun þess, hvar ríkistogari skuli leggja upp afla sinn, má útgerðarstjórnin einnig taka tillit til þess, að illa hagnýtt fiskiðjuver fái aukin hráefni til vinnslu.

3. gr.

Stjórn togaraútgerðar ríkisins er skipuð þremur mönnum, kosnum á Alþingi með sama hætti og stjórn síldarverksmiðja ríkisins. Stjórnin ræður framkvæmdastjóra.

4. gr.

Togaraútgerð ríkisins hefur sjálfstæðan fjárhag og reikningshald, og ber ríkissjóður ábyrgð á rekstri fyrirtækisins og sér því fyrir rekstrarfé.

5. gr.

Reikningsár togaraútgerðar ríkisins skal vera almanaksárið. Reikningsskilum skal lokið fyrir 1. marz ár hvert. Skal þá þegar senda ríkisstjórninni rekstrar- og efnahagsreikninga skipanna, undirritaða af útgerðarstjórninni, reikningshaldara og framkvæmdastjóra, ásamt skýrslu um rekstur útgerðarinnar á árinu. Reikningarnir skulu árlega birtir í B-deild Stjórnartíðindanna og í ríkisreikningunum.

6. gr.

Sett verði reglugerð um tilhögun alla og rekstur togaraútgerðar ríkisins, og skal það sérstaklega tryggt með ákvæðum hennar, að megingiltangi laganna — jöfnun atvinnunnar — verði sem bezt náð.

7. gr.

Lög þessi öðlast þegar gildi.

Greinargerð.

Frumvarp um togaraútgerð ríkisins til atvinnujöfnunar hefur verið flutt á nokkrum seinustu þingum, en hefur ekki náð samþykki Alþingis.

Sú breyting er á frumvarpinu, síðan það var seinast flutt, að nú er ekki gert ráð fyrir neinum sérstökum tengslum milli togaraútgerðar ríkisins og síldarverksmiðja ríkisins, þar sem ríkisverksmiðjunum hefur einmitt á þessu ári verið falin útgerð tveggja togara. Má þannig segja, að ríkið hafi þegar byrjað á togaraútgerð, en aðeins með hagnýtingu vinnuafis og framleiðslutækja á einum stað fyrir augum.

Í 1. gr. frumvarpsins er lagt til, að ríkið kaupi og geri sjálfst út fjóra togara af þeirri stærð og gerð, sem að álitu reyndustu útgerðarmanna verði taldir heppilegastir til öflunar hráefnis á heimamiðum fyrir hraðfrystihús og önnur illa hagnýtt fiskiðjuver.

Eins og segir í 2. gr. frumvarpsins, er þessum ríkistogurum ekki ætlað það hlutverk að bæta úr atvinnuástandi neins eins ákveðins staðar. Ef svo væri, hefði alveg eins mátt hugsa sér að bæta úr því með togurum í einkaeign eða í bæjarrekstri. — Þeim togurum, sem um ræðir í frumvarpinu, er sérstaklega ætlað það hlutverk að jafna atvinnu í landinu, koma í veg fyrir atvinnuleysi, hvar í landinu sem það gerir vart við sig, og leggja þar aflu á land, sem vinnuafli og vinnustöðvar skortir verkefni. Sá hreyfanleiki, sem nauðsynlegur er til að ná þessu marki, verður aðeins tryggður með ríkisrekstri togaranna, og þess vegna er lagt til, að það rekstrarform verði viðhæft.

Það mun verða aðalmótbáran gegn frumvarpi þessu, að með ríkisrekstri fjögurra togara taki ríkið á sig verulega fjárhagslega áhættu, og er það að visu rétt, en því má þá ekki heldur gleyma, að togaraútgerð gefur einnig vonir um mikla gróðamöguleika.

Á það ber sérstaklega að líta í þessu sambandi, að það er ein af frumskyldum þjóðfélagsins að reyna að koma í veg fyrir atvinnuleysi, og það verður aldrei gert nema með miklum fjárhagslegum fórnnum. Spurningin er aðeins sú, hvaða úrræði séu skynsamlegust til að afstýra böli atvinnuleysisins. Fer þeim mönnum sífellt fækkandi, sem trúa því, að ófrjó atvinnubótavinna leysi vandamál atvinnuleysisins í kaupstöðum og kauptúnum til nokkurrar hlítar, — hitt sé rétta leiðin, að ríkið veiti aðstoð til öflunar atvinnutækja og hafi áhrif á, að atvinnutækjin séu hagnýtt svo sem bezt má verða.

Nú er það staðreynd, að flest hinna þýðingarmestu atvinnutækja við sjávarsíðuna, svo sem hraðfrystihús, fiskþurrkunarhús og fiskimjölsverksmiðjur, standa víða langtínum saman lítt eða ekki notuð, samtímis því að fólkið gengur atvinnulaust. Verður slíkt að teljast óþolandi ástand.

Til þessa liggja ýmsar ástæður. Á nokkrum stöðum er hægt að bæta úr hráefnisþörf hinna ónotuðu atvinnutækja með auknum vélbátakosti. En á öðrum stöðum er orðið svo langsótt til fiskjar, m. a. vegna ágangni erlendra og innlendra togara á grunnmiðum, að vélbátar reynast þess ekki megnugir að annast hráefnaöflunina. Þar sem svona hagar til, er einkum þörf togara til nýtingar vinnuaflsins og til hráefnisöflunar fyrir hraðfrystihús, fiskimjölsverksmiðjur, þurrkhús og aðrar fiskvinnslustöðvar, ef vinnsluafköst þeirra eiga að notast til nokkurrar hlítar. En gerðing þeirra væri tvímælalaust þýðingarmesta aðgerðin til útrýmingar atvinnuleysisinu, auk þess sem við það ynnist mikil aukning gjaldeyrisverðmæta og gerðbreytt fjárhagsafkoma margra fiskiðnaðarfyrirtækja, sem komin eru í kröggur sökum verkefnaskorts.

Það eru víðurkennd og augljós sannindi, að ekkert er þjóðfélaginu eins dýrt og að láta fólk ganga atvinnulaust. Þannig kostar það þjóðfélagið eigi minna en 12 milljónir króna að láta þúsund manns ganga atvinnulausa í 4 mánuði. Oft mundi það þó sanni nær, að það væru um 2000 manns, sem byggju við atvinnuleysi um vetrarmánuðina, og kostar slíkt vinnutap, eins og menn sjá, eigi minna en 24—30 milljónir króna. — Hugsanlegt rekstrartap fjögurra togara gæti því aldrei orðið nema lítill brot hluti slíkra upphæða, enda er það sannfæring flutningsmanna þessa frumvarps, að ríkisútgerð togara til atvinnuþjónunar sé skynsamlegasta leiðin til að afstýra atvinnuleysi, auka framleiðslutekjur þjóðarinnar og bæta rekstrarafkomu margra þýðingarmikilla atvinnufyrirtækja. Viljum við því vænta þess, að Alþingi beri nú gæfu til að gera frumvarpið að lögum.